

- سه‌شنبه ۱۷ اسفند ماه ۱۴۰۰**
- سال دوازدهم - شماره ۲۲۵۷**

سپهرغرب، گروه گردشگری - طاهره ترابی‌مهوش؛ رئیس دانشکده حفاظت و مرمت دانشگاه هنر اصفهان با تأکید بر اینکه گنبد علویان نور چشم بناهای مشابه، یکی از مهم‌ترین بناهای سده‌های میانه تمدن اسلام و دایره‌المعارف تژئینات تکرنگ دوره سلجوقی است گفت؛ این بنا آن قدر مهم است که نمی‌شود بدون تحقیق، طرح مدون و تأییدشده مرمتی و بررسی دقیق، آن را مرمت کرد.

گنبد علویان همدان به‌عنوان یکی از جاذبه‌های توریستی و گردشگری معروف همدان شناخته می‌شود که در چهارباغ علویان و در نزدیکی امامزاده عبدالله (ع) و در شمال میدان عین‌القضات قرار دارد.

درواقع گنبد علویان از یادمان‌ها و شاهکارهای معماری و گچ‌بری بعد از اسلام در همدان است که تاریخچه آن به دوره سلجوقیان و مغولیان تعلق دارد حال آنکه این بنا توسط خاندان علویان در قرن ششم هجری ساخته شد که در ابتدا مسجد بود، سپس با ایجاد سردابی در زیرزمین تغییر کاربری داد و به مقبره خاندان علوی تبدیل شد. از طرفی گنبد علویان با ویژگی‌های منحصربه‌فردش یک میراث کهن ایران‌زمین به‌شمار می‌آید که بنای چهار ضلعی دارد و گوشه‌های بنا با لبه‌های ستاره‌ای شکل به‌صورت زیبایی طراحی شده؛ این نوع معماری و طراحی برای بسیاری از افراد این صنف و بازدیدکنندگان ایرانی و خارجی تحسین‌برانگیز است.

علاوه بر این دیوارهای مقبره در این مجموعه به‌صورت مکعبی ساخته شده و تا خط آغاز گنبد ادامه دارد و باقی گنبد نیز در دوره‌های مختلف تاریخی از بین رفته است.

ابعاد و پلان داخلی بنا هشت متر در هشت متر است و تزئینات غنی، متراکم و رازآمیزی دارد، تزئیناتی شبیه گنبد سرخ مراغه و گنبد حیدریه قزوین.

همچنین در درب ورودی گنبد علویان و در درون کادر مستطیلی شکل، می‌توانید از گچ‌بری‌هایی دیدن کنید که از برجستگی‌های لانه زنبوری تشکیل شده است و گل و بوته‌های درهم پیچیده آن به شکل زیبایی در این مجموعه برای بازدیدکنندگان خودنمایی می‌کند به طوری‌که در حاشیه‌کادر خارجی بنای گنبد علویان نیز آیتی از

قِرآن کریم به خط کوفی بر روی کتیبه‌ای گچ‌بری شده مشاهده می‌شود که به‌صورت بدیع تزئین شده است. گنبد علویان در همدان با شماره ۹۴ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است جالب‌تر اینکه محراب این مجموعه یکی دیگر از زیباترین قسمت‌های داخلی گنبد علویان محسوب می‌شود که در قسمت جنوبی بنا قرار دارد و در جای جای آن گچ‌بری‌های چشمگیری نقش بسته‌اند.

با توجه به اهمیت جایگاه این اثر تاریخی بازدیدی از این مجموعه داشتیم تا در جریان چگونگی حفظ، نگهداری و نیز مرمت این مجموعه قرار بگیریم اما آنچه در این بازدید نظرمان را جلب کرد فضای مرمتی بود که نه‌تنها توانسته احیاگر مجموعه در قالب مرمت باشد بلکه از نظر ما خود به نوعی تخریب محسوب می‌شود به گونه‌ای که روی بخش‌هایی از نقوش لانه‌زنبوری با فضای به اصطلاح مرمت از بین رفته و بخشی از ستون‌ها و کتیبه سردرب این مجموعه و بخش‌های داخلی آن که پر بود از نقش گل، بوته، نقوش لانه زنبوری و غیره به طور کامل زیر لایه‌ای از گچ و خاکرس دفن شده‌اند و حتی در بخش‌هایی از روی طرح‌ها ساب کشیده شده است.

بر این اساس با توجه به اهمیت موضوع برآن شدیم تا با ارسال عکس از این آثار گت‌وگویی را با حسین احمدی، رئیس دانشکده حفاظت و مرمت اصفهان و علی مال میر، مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ترتیب دهیم که در ادامه می‌خوانید:

رئیس دانشکده حفاظت و مرمت اصفهان با تأکید بر اینکه باید دید متولی بنا کدام ارگان است مسئول مرمت کیست؟ پیمانکار است یا خود سازمان متولی انجام می‌دهد یا به‌صورت امانی و روزمزدی است؟ گفت: علاوه بر این باید مشخص شود ناظر و کارفرما کیست؟ کدام بخش‌ها در حال مرمت است؟ آیا مرمت بنا بر اساس یک پلان یا طرح مرمت انجام می‌شود یا به‌صورت روزمره و به شکل موضعی و جزئی؟ آیا ناظر آکادمیک و دانشگاهی دارد؟

دانش‌های تاریخی با تأکید بر اینکه عکس‌ها گویای خیلی چیزهاست ولی نمی‌تواند مبنای قضاوت قرار گیرد اظهارکرد: این بنا نور چشم بناهای مشابه و یکی از مهم‌ترین بناهای سده‌های میانه

پیشنهاد سفر با بی‌نظیرترین خط آهن‌های ایران

می‌کند. بسیاری از گردشگران در ایستگاه بیشه از قطار پیاده می‌شوند تا بتوانند اندکی در نزدیکی این طبیعت بکر قدم بزنند و خاطره بسازند.

■ **راه‌آهن شیرگاه**

این مسیر به تنهایی آنقدر زیبایی در خود جا داده که مسافران قطار آن چندان تمایلی برای به مقصد رسیدن ندارند. این قطار شما را از جنگل‌های ممنوعه استان مازندران عبور می‌دهد. بنابراین واضح است که بکرترین تصاویر منظره‌های شمالی را از پنجره آن مشاهده کنید. شیرگاه به عنوان یکی از سه خط طلایی راه‌آهن سوادکوه نیز شناخته می‌شود و برای مسافرت به آن تورهایی گردشگری نیم‌روزه با هزینه مناسب تعبیه شده است.

■ **راه آهن آزاد مهر**

این راه آهن شما را از جنگل‌های سواد کوه و منطقه زیبآب و آلاشت عبور می‌دهد. دره‌هایی با طبیعت چشم‌نواز، رودخانه‌های پر آب و جنگل‌های مرتفع در این مسیر ریل‌گذاری شده انتظار نگاه‌های مشتاق شما را می‌کشند. بسیاری از مسافران این قطار دوربین عکاسی از دست‌شان نمی‌افتد و بازار سلفی گرفتن با منظره‌های زیبای اطراف آن همیشه داغ است.

■ **راه آهن لرستان به خوزستان**

تلاقی کوه‌های زاگرس، دشت‌های فراخ، رودخانه‌ها و عبور از مناطق جلگه‌ای حاصلخیز مناظر بکری را در اطراف این مسیر ایجاد کرده است. این قطار که بسیاری از مسافران تنها به پناهه گردشگری بلیط آن را خریداری می‌کنند در ایستگاه‌های زیبای درو، چم چیت، سپید دشت، چمسنگر و بیشه توقف دارد. لرستان سرزمین آبشارهای بلند ایران زمین است. قطار

سپهرغرب خطاب به مدیریت ارشد استان؛

مرمت گنبد علویان در حد ماست مالی

دایره‌المعارف تژئینات تکرنگ دوره سلجوقی در انتظار مرمت اصولی

تمدن اسلام و دایره‌المعارف تژئینات تکرنگ دوره سلجوقی است و آن قدر مهم است که نمی‌شود بدون تحقیق، طرح مدون و تأییدشده مرمتی و بررسی دقیق آن را مرمت کرد.

مدیرکل میراث فرهنگی،صنایع دستی و گردشگری استان همدان نیز با تأکید بر اینکه در حال حاضر کار مرمت بنای گنبد علویان توسط پیمانکاران مرمتی میراث فرهنگی درحال انجام است، گفت: بخش اعظم کار در سال‌های گذشته در چند فاز انجام شده به طوری‌که هم موضوع نمدزایی و احداث کانال‌های دفع رطوبت در دستورکار قرار گرفت تا بتوان رطوبت زیاد بخش سرداب این مجموعه را مدیریت کنیم و هم موضوع محوطه‌سازی و ایجاد سیستم آب‌های سطحی با توجه به بالا بودن سطح آب در آن منطقه و رطوبتی که در پی آن اتفاق می‌افتد انجام پذیرفت.

علی مال‌میر با تأکید بر اینکه در حال حاضر مرمت شیروانی سقف این بنا به‌صورت موضعی در دست انجام است، تشریح کرد: کاری که که اکنون می‌کنیم مرمت روی تژئینات بنا نیست بلکه آنچه (دفع رطوبت، کانال جمع‌آوری آب‌های سطحی) انجام شده موضوعاتی است که در خارج از بنا مسئله‌ساز شده بود.

وی با تأکید بر اینکه برای تژئینات بنا طرح مطالعاتی انجام شد و طبیعتاً کار مرمت باید بر مبنای این مهم انجام پذیرد گفت: البته این نکته را باید متذکر شد که مرمت علمی است که در آن از شیوه‌های مختلف مرمتی بهره می‌برند.

مدیر کل میراث فرهنگی، صنایع دستی،گردشگری استان همدان ادامه داد: بنا براین نقاتی که به زعم شما در پی مرمت تخریب شده و یا گل و پوته‌ای که شما فکر می‌کنید از بین رفته این‌ها روش‌های مرمتی به لحاظ فنی است زیرا وقتی اصل مرمت انجام می‌پذیرد باید کار جدید با کار فاخر و اصیل در گذشته تفاوتی داشته باشد تا مشخص شود این مرمت در دوره دیگر انجام شده است.

مالمیر با اشاره به اینکه این تفاوت ممکن است در رنگ و یا در شکل اتفاق بیفتد ابراز کرد: بازهم تأکید می‌کنم کار مرمتی باید با کار اصیل تفاوت داشته باشد.

وی با تأکید بر اینکه آنچه امروز در حوزه مرمت

داخلی این بنا و تژئینات آن شاهد هستید ۱۰ سال پیش انجام شده، تصریح کرد: طی مدتی که بنده مدیرکل میراث استان هشتم هنوز در این عرصه ورود نداشته‌ایم اما آنچه که در آن دوران نیز انجام شده تخریب نیست بلکه مطمئناً بر مبنای اصول مرمت انجام شده است.

مع‌الوصف با توجه به آنچه گفته‌شد بناهای قدیمی همچون گنبد علویان از آن نظر ارزشمند هستند که میراث یک شهر، کشور و هویت یک فرهنگ محسوب می‌شوند. این بناها صرف‌نظر از جنبه تاریخی و فرهنگی که دارند، زیبایی بصری خاصی به شهرها می‌بخشند، اما رفته‌رفته باید با تماشای این ساختمان‌های منحصربه‌فرد خداحافظی کنیم؛ چراکه نه‌تنها روند تخریب این بناها متوقف نشده، بلکه در سال‌های اخیر شدت بیشتری هم پیدا کرده که در این بین می‌توان مقصر اصلی را به نادیده انگاشتن اهمیت مرمت این میراث ارزشمند از سوی مدیریت ارشد سازمان میراث فرهنگی در استانی همچون همدان منتسب کرد زیرا چگونه ممکن است مرمت اصولی یک بنای شناسنامه‌دار در دل شهر با سبقه تاریخی از دید متولیان میراث فرهنگی استان طی ۱۰ سال گذشته پنهان بماند و تنها طی چند سال اخیر مرمت انجام شده به رفع خطر فروریختگی اختصاص یابد.

البته آثار تاریخی، همواره در معرض تهدیدات طبیعی، افول و زوال قرار دارند که گاهی قابل کنترل نیست، اما در بسیاری از موارد سهل‌انگاری مردم و مسئولان، به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم منجر به تخریب آثار فرهنگی و تاریخی می‌شود که همان‌طور که عنوان شد جای نقد و بررسی دارد.

در بسیاری از موارد همچون گنبد علویان با توجه به شرایط مرمتی داخل ساختمان و نمای آن که به اذعان مدیر کل میراث فرهنگی استان این فعالیت‌ها به پیش از مدیریت وی بر مسند مدیریت این نهاد بازمی‌گردد مشاهده شد که برای پاکسازی سطح سنگ‌ها به‌گونه‌ای اقدام می‌شود که نه‌تنها پاکسازی صورت نمی‌گیرد، بلکه موجب تخریب بیشتر سنگ‌ها و کاشی‌هایی که قدمتی دیرینه دارند هم می‌شود.

البته این همه ماجرا نیست. در بسیاری از موارد مرمت‌گرها برای جلوگیری از رخنه آب باران در

گنبدها و مناره‌ها اقدام به تعبیه ناودان یا آبراهه در بنای تاریخی کرده‌اند که این کار نه‌تنها موجب متخصصان و گروه‌های مختلف دست‌اندرکار در پروژه می‌توانند مراحل مرمت را با توجه به گزارش‌های ارائه شده از نزدیک مشاهده کرده و در صورت لزوم اقدام به ارائه نقد و نظر کنند. در خصوص گنبد علویان نیز همین شرایط مصداق پیدا می‌کند؛ بنابراین انتظار می‌رود با توجه به معوریت گردشگری به‌عنوان زیربنای توسعه استان همدان مدیریت ارشد با دقت نظر بیشتری به حوزه کارآمدی مدیران حوزه مرمت میراث و گردشگری توجه داشته و حوزه میراث و گردشگری توجّه داشته و حداقل نسبت به عدم کارآمدی فعالیت‌ها در عرصه مرمت اماکن اینچنینی از مدیریت میراث فرهنگی استان خواهان پاسخگویی باشد چراکه به اذعان این مدیر طی مدت مدیریت وی هیچ‌گونه مرمتی بر تزئینات و معماری این مجموعه انجام نشده که این مهم چیزی جز نابودی بنا را در پی نخواهد داشت. انتظار می‌رود با یک کار تخصصی نسبت به مرمت سریع این مجموعه اقدام عاجل صورت پذیرد تا این بنا نیز همچون یخچال میرفاح تخریب و نیازمند مرمت اضطراری نشود.

حال آنکه برای مرمت اثر تاریخی باید متخصصی وجود داشته باشد تا مطالعه‌های فن‌شناسی به معنای بررسی مواد، مصالح، روش و شیوه‌های ساخت را پیرامون مرمت اثر انجام دهد. پس از فن‌شناسی باید نقشه‌های آسیب‌نگاری فراهم شود و سپس بر اساس آن‌ها آسیب‌نگاری و واکاوی بنا با تکیه بر داده‌های فن‌شناسی، شناسایی شود چراکه ضروری است در ابتدا درک درستی از آسیب‌های موجود در یک اثر وجود داشته باشد. زیرا بسیاری از آثار تاریخی موجود در کشور ثبت ملی و برخی از آن‌ها هم ثبت جهانی هستند بنابراین لازم است مدام رصد و آسیب‌ها شناسایی شده و تا جایی که ممکن است با اقدامات پیشگیرانه اجازه داده نشود آثار به مرمت اضطراری نیاز پیدا کنند.

تأمل‌برانگیزتر اینکه روند کار مرسوم در دنیا در رابطه با مرمت آثار و بناهای تاریخی اینگونه است که باید مدام گزارش‌های متعددی در مراحل

نبود زیرساخت‌های لازم موجب عدم برندسازی ایران در صنعت گردشگری می‌شود

سپهرغرب، گروه گردشگری؛ یک پژوهشگر حوزه گردشگری با اشاره به اینکه که ضعف زیرساخت‌ها از عوامل مهم عدم توسعه صنعت گردشگری و برندسازی در مقاصد گردشگری ایران است، گفت: متأسفانه در اغلب مقاصد گردشگری ایران با کمبود شدید زیرساخت‌های لازم مواجه هستیم.

دکتر شهریار شفيعی ضمن احصای مهم‌ترین علل و عوامل عدم توسعه صنعت گردشگری در ایران، در خصوص مفهوم بازاریابی و برندسازی گردشگری توضیحاتی ارائه کرد و ضمن تأکید بر لزوم به‌روزرسانی و توسعه زیرساخت‌های گردشگری خواستار تدوین برنامه‌ای پیشتر سنگ‌ها و کاشی‌هایی که ابعاد مختلف هویت ایرانی در جریان سفر گردشگران خارجی به ایران شد.

وی با بیان این مطلب که ایران بر اساس برآوردهای جهانی جزء ۱۰ کشور برتر مستعد جهانی دارای ظرفیت‌های بالقوه در حوزه گردشگری است، گفت: علی‌رغم این امر به دلیل تحریم‌های ظالمانه در طول ادوار گذشته اقبال چندان در این حوزه متناسب با ظرفیت‌های بی‌شمار کشورمان نداشته‌ایم. این مدرس دانشگاه با تأکید بر اینکه قطعاً افزون بر عامل تحریم‌های ظالمانه کم‌کاری، کم‌دانشی و بعضاً بی‌مسئولیتی کشنگران این حوزه نیز در عدم رونق و توسعه گردشگری تأثیرگذار بوده است، بیان کرد: عدم توانایی برای جذب سرمایه‌گذار در حوزه گردشگری، نبود نقشه راه و الگوی مشخص در اسناد بالادستی و تعارض و تضاد نگرش‌های امنیتی و صنعتی به مقوله گردشگری را نیز باید الزاماً از دیگر علل و عوامل مؤثر در عدم توسعه یافتگی صنعت گردشگری کشور محسوب کنیم.

■ **ضعف زیرساخت‌ها مانع از توسعه گردشگری و برندسازی مقاصد است**
شفيعی در ادامه با بیان این مطلب که ضعف زیرساخت‌ها نیز ازجمله عوامل مهم عدم توسعه صنعت گردشگری و برندسازی در مقاصد گردشگری ایران است، اظهار کرد: متأسفانه در تمامی مقاصد گردشگری ایران با کمبود شدید انواع زیرساخت‌ها مواجه هستیم؛ برای مثال «قلعه الموت» واقع در شهر قزوین به عنوان یک جاذبه گردشگری در دنیا یگانه است، اما در همین قلعه زیرساخت‌هایی مانند پارکینگ، هتل و یا حتی سرویس بهداشتی وجود ندارد و یا در عرصه گردشگری ورزشی علی‌رغم وجود چندین کوه برف‌گیر و پیست اسکی در کشور حتی در مقاصد با عنوان پایتخت به هیچ‌عنوان از زیرساخت‌های اقامتی مناسب و مکفی

■ **ضعف زیرساخت‌ها مانع از توسعه گردشگری و برندسازی مقاصد است**
شفيعی در ادامه با بیان این مطلب که ضعف زیرساخت‌ها نیز ازجمله عوامل مهم عدم توسعه صنعت گردشگری و برندسازی در مقاصد گردشگری ایران است، اظهار کرد: متأسفانه در تمامی مقاصد گردشگری ایران با کمبود شدید انواع زیرساخت‌ها مواجه هستیم؛ برای مثال «قلعه الموت» واقع در شهر قزوین به عنوان یک جاذبه گردشگری در دنیا یگانه است، اما در همین قلعه زیرساخت‌هایی مانند پارکینگ، هتل و یا حتی سرویس بهداشتی وجود ندارد و یا در عرصه گردشگری ورزشی علی‌رغم وجود چندین کوه برف‌گیر و پیست اسکی در کشور حتی در مقاصد با عنوان پایتخت به هیچ‌عنوان از زیرساخت‌های اقامتی مناسب و مکفی

وی با اشاره به اینکه در تمامی شقوق

برخوردار نیستیم. وی با بیان این مطلب که باید الزاماً برای گردشگری خارجی که وارد کشور می‌شوند برنامه مشخص به منظور تبیین و تعریف و شناسایی ابعاد مختلف هویت ایرانی ازجمله فرهنگ، ادبیات، هنر و... داشته باشیم که به نوعی در برندسازی ایران در صنعت گردشگری بسیار حائز اهمیت است، اذعان کرد: در این زمینه هیچ‌گونه برنامه مدون و مشخصی در سطح دولتی و خصوصی و سایر اجزای فعال حوزه گردشگری وجود ندارد.

به اعتقاد وی، در بعد گردشگری داخلی نیز هزینه‌ها به شکل عجیب و غریقالی باور و توجیهی بالا است؛ به گونه‌ای که با هزینه‌ای مشابه برای سفر به کیش می‌توان به یکی از کشورهای همسایه نظیر ترکیه سفر کرد، که این موضوع حاکی از عدم برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری لازم در حوزه گردشگری داخلی برای جذب مخاطبان و گردشگران است.

■ **توسعه گردشگری در گرو برندسازی مقاصد گردشگری کشور**

این فعال حوزه برندسازی در ادامه افزود: قطعاً وقتی ما از مقوله لزوم توسعه و بازاریابی در گردشگری صحبت می‌کنیم ناخودآگاه به ضرورت برندسازی در این صنعت اشاره کرده می‌کنیم؛ چراکه توسعه گردشگری ضرورتاً به معنای لزوم برندسازی است.

بنا به گفته شفيعی، معنا و مفهوم برندسازی در بازار گردشگری این است که قبل از سفر یک گردشگر به یک مقصد گردشگری، ضمن بیان تجربیات گردشگران قبلی تصویري منطبق با واقعیات آن مقصد برای وی ترسیم شود. به گونه‌ای که با ایجاد انگیزه در وی، متمايل به انتخاب و گزينش آن مقصد با هدف درک تجربیات بیان شده و مشاهده تصویر ترسیم شده شود.

وی با اشاره به اینکه در تمامی شقوق

گردشگری

۷

به این صنعت است.